

PESACH DROSHA 5780

WHAT IF I CAN'T BURN MY CHOMETZ LIKE IN OTHER YEARS

אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם
שאר לא ימצא בבתיכם
ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר בכל גבלך

1. מנחת חינוך מצוה ט

לכאורה יש ספק אם המ"ע הוא שיהא החמץ מושבת ואם יש לו חמץ חוץ מה שעובר על ל"ת דב"י וב"י עובר עוד על העשה ואם אין לו חמץ א"ע בלאו וגם המ"ע מקיים בשוא"ת כמו בשבת ויום טוב איכא עשה דשבתון בעשיית מלאכה ואם עבר ועשה מלאכה עובר בעשה ולא תעשה ואם לא עשה מלאכה חוץ מה שלא עבר על הלאו קיים גם כן מ"ע דשבתון וה"נ עיקר המצוה כאן שלא יהי' החמץ ברשותו והוא מושבת מרשותו כמו המ"ע דשבתון דלא הוי כמו לאו הבא מכלל עשה דאינו מקיים המצוה באם א"ע רק בעובר על הלאו הבמכ"ע עובר על העשה אבל אינו מקיים המצוה

וגם נ"מ אם רוצה לבער חמצו בפסח ובא אחר וחטפו ממנו וביערו דמבואר בח"מ שפ"ב דמונע לחבירו לעשות מצוה כגון שחטף ממנו כיסוי צריך לשלם לו.....
ועוד יש נ"מ אי אמרינן דמצוה זו היא בקו"ע אם כן אם השבית חמץ בפסח ע"י שאכלו ל"ק המצוה כי הוי מהב"ע להסוברים מהב"ע מן התורה לא יצא ומובא.....
גם נ"מ אם המצוה בשוא"ת א"צ כוונה לצאת כמ"ש במצוה א' אבל אם היא בקו"ע צריך כוונה לדעת הסוברים מצ"כ.....

2. משנה ברורה תמהי'

ומ"מ נכון לינהג שלא להוציא כל חמצו הנשאר לו בנתינתו לעכו"ם וכו' אלא יניח מחמצו לכל הפחות כזית כדי לקיים מצוות תשביתו כתיקונה .

3. גמ' פסחים ד:

כיון דבדיקת חמץ מדרבנן הוא דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה

4. רש"י שם

בביטול בעלמא. דכתיב תשביתו ולא כתיב תבערו והשבתה דלב היא השבתה

5. תוס' פסחים ב. ד"ה אור

ונראה לר"י דאע"ג דסגי בביטול בעלמא החמירו חכמים לבדוק חמץ ולבערו שלא יבוא לאכלו

6. ר"ן ד"ה אלא

אלא מפני שביטול זה תלוי במחשבתן של בני אדם ואין דעותיהן שוות ואפשר שיקלו בכך ולא יוציאו מלבן לגמרי, ראו חכמים להחמיר שלא יספיק ביטול והצריכוהו בדיקה וביעור

7. משנ"ב סימן תל"א ס"ק ב:

(ב) בודקין וכו' - וגם צריך לבטל אז את החמץ וכדלקמן בסימן תל"ד ס"ב ומן התורה באחד מהן סגי דכשמבטלו בלבד ומפקירו שוב אינו שלו ואינו עובר עליו וכ"ש כשבדקו ומחפש אחריו ומבערו מן העולם אלא שחז"ל החמירו דלא סגי באחד מהן אלא בשניהם דוקא לפי שחששו אחר שהבטול תלוי במחשבתן של בני אדם ובדעותיהן אולי ירע בעיני האדם שיש לו חמץ בעד כמה אלפים להפקיר ואף שבפיו יאמר שיהיה בטל והפקר וחשיב כעפרא מ"מ לבו לא כן יחשוב ולא יבטלנו בלב שלם והרי הוא עובר בבל יראה שהרי לא הוציא מביתו ועוד שמא מתוך שרגילין בו כל השנה אם יהיה בביתו ורשותו גזרינן שישכח ויבוא לאכול ולכן תקנו חז"ל שאע"פ שמבטל לא סגי אלא צריך לבדוק לבערו מן העולם ומ"מ צריך לבטל ג"כ שמא לא יבדוק יפה וימצא חמץ בפסח ויעבור עליו:

8. גמ' פסחים ו:

אמר רב יהודה אמר רב הבודק צריך שיבטל מאי טעמא אמר רבא גזירה שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתיה עילויה

9. רש"י שם

ודעתו עליה. חשובה היא בעיניו וחס עליה לשורפה ומשהה אפילו רגע אחד ונמצא עובר עליה בבל יראה ובבל ימצא

10. רמ"א סימן תלד

ואין לבטל ביום אלא לאחר ששרף החמץ כדי לקיים מצות שרפה בחמץ שלו

11. משנה פסחים כא.

ר' יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה [ג]

וחכמים אומרים אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים

12. שולחן ערוך תמ"ה סעיף א

כיצד ביעור חמץ שורפו או פוררו וזורה לרוח או זורקו לים ואם היה החמץ קשה ואין הים מחתכו במהרה הרי זה מפררו ואחר כך זורקו לים :

הגה והמנהג לשורפו וטוב לשורפו ביום דומיא דנותר שהיה נשרף ביום (ד"ע) אך אם רוצה לשורפו מיד אחר הבדיקה כדי שלא יגררנו חולדה הרשות בידו: (הגהות מיימוני פ"ג וכל בו):

13. משנה ברורה שם

(ה) מפררו - בפת פוררו לפירורים וכנ"ל בחטים ג"כ מחתכם דק דק או טוחנם כדי שיהיו נוחים להמיס מהרה בתוך המים ויש מקילין בחטים שאין צריך לחתכם אלא מפזרן ע"פ המים

שלא יוכל אדם ללקטן ודיו. ובמקום הדחק כגון שיש לו חטים הרבה וישתהה עד שיבוא לחתכם או לטוחנם יש לסמוך על סברא זו. ודע דכמה פוסקים מחמירים אפילו בפת שאינו קשה דבעי פירור כשמטילים לים ולנהר וע"כ הסכימו האחרונים להחמיר ולעשות פירור בכל מקום. אכן אם משליכו לבה"כ הרי הוא כמבוער מן העולם לגמרי כיון ששום אדם לא יוכל ליהנות ממנו ואין צריך לפררו קודם שמשליכו אפילו הוא פת קשה וכיו"ב ובלבד שלא ישליכו שם לפני חזיר שאסור להאכיל לבהמה אפילו היא של עכו"ם והפקר וכמש"כ בסימן תמ"ח ס"ו אבל כשאינו משליכו שם לפני חזיר אע"פ שסופו לבוא לשם אין לחוש לזה. מי שיש לו מים מכונסין ובהם דגים לא ישליך לשם החמץ שצריך לבערו אפילו מפררו קודם שמשליכו שהרי הוא נהנה במה שהדגים יאכלוהו:

14. מגן אברהם תמה:א

שורפו. בגמ' דידן גרסי' וחכ"א אף מפרר כו' ודאי שריפה עדיף אלא דאף מפרר דיו (ב"ח) אבל גירס' הרי"ף והרא"ש וחכ"א מפרר וכו' משמע דוקא מפרר וכ"מ בטור ש"כ דלרבנן ה"ל מהנקברים שאפרן אסור ותנן בסוף תמורה דכל הנקברי' לא ישרפו דגזרי' שמא יבואו ליהנות באפרן

15. גר"א שם

ס"א שורפו. רמב"ם וכגי' אף מפרר ואף לס' דלא גרסי' אף מ"מ פי' אף מפרר מדקאמר ר"י אלא שריפה ועוד דא"א לומר דכל המתני' דפ"ק וכל הברייתות דבכולם תנן דשורפין הכל כר"י ור"מ ור' יוסי ור' שמעון ור"ג ור"א ור' יהושע ור"א איש ברתותא כולם כר"י אלא אף לחכמים עיקר בשריפה ושם כ"א ב' ולא יסיק כו' ל"צ אלא לר"י כו' מ' דגם לרבנן ניחא וע' תוס' ד"ה בהדי כו':

16. חק יעקב שם

שורפו או פוררו וזורה לרוח זה הוא פלוגתא במתני' דריש פ' כל שעה ר' יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה וחכמים אומרים אף מפרר וזור' לרוח או מטיל לים
מ"מ ס"ל דמותר לשרפו אף לחכמים וכדאי' להדי' שם בש"ס אליבא דחכמים טעמייהו לא מצא עצים לשורפו יהא יושב ובטל והתורה אמרה תשביתו

17. משנה ברורה תמ"ה

(ו) והמנהג לשורפו - דחוששין לדעת הפוסקים שפסקו כר' יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה דילפינן מנותר שהוא בשריפה. ומנהג זה הוא אפילו אם שורפו בזמן הראוי דהיינו בסוף שעה ה' כמנהגנו וכדמבואר לעיל בסימן תל"ד או בכל שעה ששית וכ"ש במצא חמץ לאחר שש או בפסח גופא דבודאי יש לנהוג לכתחלה לבערו ע"י שריפה דוקא:

(ז) וטוב לשורפו ביום - ומהרי"ל כתב טעם אחר דנכון יותר לשרוף ביום כדי שמתוך זה יזכור לבטל בטול שני שמבטלין ביום. ושורפין בשעה חמישית שהרי צריך לבטל אח"כ ובשש לא ברשותיה לבטלו [מ"א לעיל בסי' תל"ד] אם יש לו הושענות טוב לשרוף החמץ בהושענות הואיל ואיתעביד בו מצוה חדא ליתעביד בו גם מצות תשביתו:

18. אהבת חסד (פרק ה', הגה"ה)

והנה עתה מדת הדין גברה מאד על העולם, ואין שום עצה להנצל מידי צרות המתחדשות יום ויום, מה מאד יש להתחזק במדת החסד כדי שעי"ז יתעורר מדת החסד העליונה ... ואמרו חז"ל (בראשית רבה לג:ג) שאומר הקב"ה: ומה אלו שהן בעצמן צריכין חסד, עושין חסד אלו עם לאו – אני שאני מלא חסד ורחמים על אחת כמה וכמה שאני צריך לגמל חסד עם בריותי. ונ"ל שזהו מה דאיתא בתנא דבי אליהו רבה (סוף פכ"ג) ... ומה היה הכריתות ברית לגמ"ח? אלא הענין כך והא: כי הם כשראו שאין שום עצה להנצל מגזרותיו של פרעה, והשעבוד הולך ומתגבר יום יום, מה עשו? נתקבצו באגדה אחת וטכסו עצה מה לעשות לזה, והסכימו ביניהם שילכו בדרך השם לבדו ולא ישנו את שמם ולשונם, וגם כרתו ברית יחד לגמל חסד זע"ז, היינו שעי"ז יתעורר למעלה חסד של השי"ת עליהם, וממילא יבטלו לבסוף גזרותיו של פרעה. ובאמת כן היה לבסוף, שדבר זה סבה לגאולה, וכדכתיב (שמות טו:יג) "נחית בחסדך עם זו גאלת, נהלת בעזך וגו'", ואיתא בפסיקתא [הובא בילקוט שמעוני בשלח רמז רנ"א]: "נחית בחסדך" – זו גמילות חסדים, "נהלת בעזך" – זו תורה

19. ח'ח פרק ב' הל' שמירת הלשון

והנה אם היה לנו רשות לבנות בהמ"ק והיה צריך כסף לזה ידוע שכל אחד מישראל היה מתנדב בנפש חפיצה כל מה שבכחו לזה כדי שיהיה לו ג"כ חלק בהבית המקודש, ובעניינינו אין צריך כסף כלל רק להתחזק מן החטא החמור של לה"ר ושנאת חנם ולאחוז במדת השלום ועי"ז יתוקן החטא ונזכה לביאת המשיח ולבנין המקדש.